

Лю Чжиго

Теоретико-методологічні засади вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів

УДК 378:159.92-051:784

DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2025-2.4>

Лю Чжиго

аспірант кафедри

музичного мистецтва і хореографії

ДЗ «Південноукраїнський

національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»

ORCID: 0009-0003-1655-6775

Стаття присвячена проблемі саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю, що актуалізується в постмодерністську добу, коли невизначеність і постійна мінливість соціальної реальності зумовлює потребу здобувачів вищої освіти розв'язувати проблеми адаптації до змін, а питання саморозвитку зміщуються в епіцентр мистецько-педагогічних досліджень. Мета статті полягає у висвітленні теоретико-методологічних і методичних засад вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю, зокрема обґрунтування доцільності використання загальнонаукових підходів і дидактичних принципів та їх конкретизацію у методичній площині.

Реалізація мети наукової публікації здійснюється за використання комплексу теоретичних дослідницьких методів, зокрема, загальнонаукових (узагальнення, систематизація, екстраполяція) та конкретнонаукових аналітичних (поняттєво-термінологічного, порівняльно-зіставного та компаративного аналізу), які дозволяють підсумувати наукову думку стосовно теоретико-методологічних засад досліджень у сфері вищої педагогічної освіти, уточнити прогностичний потенціал методологічних підходів і дидактичних принципів у площині мистецької педагогіки, а також конкретизувати методичні засади вирішення проблеми вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів.

Серед методологічних засад нашого дослідження вирішального значення надаємо низці таких наукових підходів, як синергетичний, акмеологічний, аксіологічний, антропоцентричний, творчо-діяльнісний та особистісний. Обґрунтування теоретико-методологічних засад розвідок з необхідністю включає конкретизацію наукових підходів і дидактичних принципів цілісності, науковості, наступності, систематичності та послідовності, наочності, індивідуалізації освітнього процесу у методичній площині, створюючи таким чином методичні засади вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів. Встановлено, що нині, у вимірах глобалізації та євроінтеграції, сучасна університетська освіта потребує аксіологічної визначеності, тому теоретико-методологічні та методичні засади вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю потребують підсилення ціннісних орієнтирів.

Ключові слова: теоретико-методологічні засади, майбутні викладачі мистецького профілю, вокально-педагогічний саморозвиток, методичні засади.

Постановка проблеми. В епоху постмодернізму, коли невизначеність і постійна мінливість соціокультурної реальності зумовлює потребу здобувачів вищої освіти встигати за пертурбаціями, брати на себе відповідальність за формування власної біографії, зокрема й професійної, та розв'язувати проблеми адаптації до змін на ринку праці, питання саморозвитку зміщуються в епіцентр міждисциплінарних досліджень. Історичний дискурс засвідчує, що проблематика саморозвитку та самовдосконалення людини хвилювала ще таких античних філософів, як Аристотель, Сократ, Піфагор та ін. Збагачуючись ідеями видатних просвітителів, зокрема І. Гердера та Ж.-Ж. Руссо, німецьких філософів І. Канта та Г.В.Ф. Гегеля, а на межі минулого століття й І. Фіхте та К. Ясперса, концепт саморозвитку активно функціонує в річищі європейського гуманізму і трактується як підйом по ієрархічній драбині організації і суспільства, і окремої людини. Потрапивши в епіцентр психолого-педагогічних досліджень проблема саморозвитку особистості розглядається в поняттєвому колі таких категорій, як самоактуалізація та

самореалізація, самоосвіта й самовдосконалення. Конкретизація означеного конструкту в нашому дослідженні дозволяє сформувати поняття «вокально-педагогічний саморозвиток майбутніх викладачів».

Огляд літератури. В сучасних українських дослідженнях проблема саморозвитку вивчається в межах професійного становлення особистості, зокрема щодо саморозвитку майбутніх педагогів. На думку М. Нечепоренко, готовність до професійно-особистісного саморозвитку надає майбутньому вчителю усвідомлення себе в якості професіонала з власними характерологічними особливостями, особистісним ціннісним ставленням до саморозвитку, з високою мотивацією щодо прагнення самореалізації на своєму педагогічному шляху (Нечепоренко, 2017). А. Смолюк стверджує, що професійний саморозвиток майбутнього вчителя початкової школи залежить від самооцінки ним себе у якості суб'єкта початкової освіти й бажання працювати на її ниві (Смолюк, 2017). У той же час, В. Фрицюк розуміє професійний саморозвиток майбутнього педагога як свідому

діяльність людини, що спрямована на її повну самореалізацію як особистості в такій соціальній сфері, як педагогіка (Фрицюк, 2017).

У значному масиві педагогічних досліджень актуалізується проблема їх теоретико-методологічних та методичних засад. Так, А. Смолюк вважає, що серед методологічних засад розв'язання проблем професійного саморозвитку майбутнього учителя початкової школи питомої ваги набувають такі методологічні підходи, як синергетичний, системний, акмеологічний, культурологічний, аксіологічний, діяльнісний, особистісно-орієнтований та технологічний (Смолюк, 2017). Поміж методологічних засад вирішення проблеми формування художньо-дидактичної компетентності майбутніх викладачів вокалу та Го Яньцзюнь Галина Ніколаї виокремлюють антропологічний, культурологічний, особистісний і діалогічний підходи. Наукині стверджують, що діалогічний підхід «містить в собі можливості взаємодії культурологічного й антропологічного підходів як зустрічі та взаємопроникнення мистецького та людського, художньо-естетичного та креативно-вольового початків» (Го Яньцзюнь, Ніколаї, 2022: 84).

Серед англomовних досліджень євроатлантичного регіону стосовно проблем саморозвитку не можна оминати увагою дослідження Я-феноменів П. Доджсона і Дж. Вуд (Dodgson & Wood, 1998), а особливо таксономію П. Тагарда (Thagard & Wood, 2015). Оригінальні розвідки окремих аспектів проблеми саморозвитку здобувачів вищої освіти демонструють польські дослідники. Так, А. Слядек (Sladek, 2015) вивчає думку студентів ЗВО міста Вроцлава стосовно сфер їхнього саморозвитку, М. Козловська (Kozłowska, 2010) досліджує проблеми формування автокреаційних компетентностей, а М. Страш-Романовська (Straś-Romanowska, 2004) презентує аксіологічні конотації феномену Я-ідентичності в контексті цінностей освіти.

Незважаючи на наявність значного обсягу розвідок стосовно саморозвитку здобувачів вищої освіти, проблема теоретико-методологічних засад відповідних досліджень у сфері вокально-педагогічної підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю не була предметом наукового розгляду і потребує пильної уваги.

Мета статті полягає у висвітленні теоретико-методологічних і методичних засад вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю, зокрема обґрунтування доцільності використання загальнонаукових підходів і дидактичних принципів та їх конкретизацією у методичній площині.

Методологія дослідження. Реалізація мети наукової публікації здійснюється за використання комплексу теоретичних дослідницьких методів, зокрема, загальнонаукових (узагальнення,

систематизація, екстраполяція) та конкретнотехнічних аналітичних (поняттєво-термінологічного, порівняльно-зіставного та компаративного аналізу), які дозволяють підсумувати наукову думку стосовно теоретико-методологічних засад досліджень у сфері вищої педагогічної освіти, уточнити прогностичний потенціал методологічних підходів і дидактичних принципів у площині мистецької педагогіки, а також конкретизувати методичні засади вирішення проблеми вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів

Результати та їх обговорення. Особливості методології досліджень у сфері мистецької педагогіки полягають у використанні філософських принципів і підходів зі сфери естетики, культурології, герменевтики тощо, а також методологічного апарату педагогіки, психології та мистецтвознавства, зокрема принципів організації пізнавальної та творчої, перформативної діяльності. За результатами поняттєво-термінологічного аналізу «вокально-педагогічний саморозвиток майбутніх викладачів мистецького профілю» визначаємо як високоорганізовану, самопізнавальну та самопроектувальну діяльність щодо власної самореалізації як спеціаліста у сфері вокальної педагогіки, а також як цілеспрямований процес творчої самозміни власних духовних, морально-етичних і музично-естетичних цінностей, вокально-педагогічних компетентностей і характерологічних особливостей задля досягнення акмеологічних вершин. Означений процес ґрунтується на відповідних сутності вокально-педагогічного саморозвитку взаємопов'язаних методологічних підходах.

За результатами порівняльно-зіставного аналізу низки дисертаційних досліджень серед низки наукових підходів обираємо синергетичний, акмеологічний, аксіологічний, антропоцентричний, творчо-діяльнісний та особистісний підходи. Зауважимо, що синергетичний підхід у сукупності з творчо-діялісним дозволяє трактувати вокально-педагогічний саморозвиток майбутнього викладача мистецького профілю як відкриту нелінійну самоорганізовану систему самопізнавальної та самопроектувальної діяльності щодо самоактуалізації та самокреації в галузі музичної педагогіки й виконавства. У свою чергу, акмеологічний підхід орієнтує вокально-педагогічний саморозвиток майбутніх викладачів мистецького профілю на високі професійні досягнення у сфері викладання вокалу та музичного виконавства, а аксіологічний підхід спонукає їх до вокально-педагогічного саморозвитку з урахуванням світоглядних, естетичних і аксіологічних орієнтирів та цінностей музичного мистецтва. У той же час, антропоцентричний підхід дозволяє обґрунтувати сучасні цілі та засоби розвитку людських здатностей і формування готовності майбутніх викладачів до вокально-педагогічного саморозвитку, а особистісний, змушує

тракувати вокально-педагогічний саморозвиток майбутніх викладачів мистецького профілю як цілеспрямований процес креативної самозміни власних духовних, морально-етичних, музично-естетичних цінностей, творчої волі, педагогічної спрямованості і характерологічних особливостей.

Висвітлення теоретичних засад нашого дослідження з необхідністю вимагає докладного термінологічного дискурсу. Результати компаративного та поняттєво-термінологічного аналізу та їх систематизація засвідчили, що наприкінці XX століття в англійській соціально-психологічній літературі домінуючою темою було самовдосконалення, що вважалось мотивом розвитку та підтримки *self-view* – позитивного погляду на себе. Як мотивація, що зазвичай керує поведінкою людей, самовдосконалення розглядалось деяким дослідниками чи не головним мотивом Самості. Зокрема, науковці стверджували, що мотив самовдосконалення переважає над іншими цілями особистості (див. Baumeister, 1998). Було виявлено значну кількість стратегій самовдосконалення й саморозвитку (*self-enhancement*). Стверджувалось, що аби впоратись із невдачею, люди можуть її приписувати зовнішнім чинникам або мінімізувати неуспіх, зосереджуватися на інших позитивних аспектах свого Я, принижувати інших людей або робити порівняння себе з тими, хто завідома поступається особистісними якостями або статусом (Blaine & Crocker, 1993; Dodgson & Wood, 1998).

За результатами порівняльно-зіставного аналізу значного масиву англійської наукової літератури стає очевидним, що однією з найефективніших стратегій самовдосконалення й саморозвитку вважається «самоствердження». Згідно з дослідженнями соціальних психологів, самоствердження означає не просто говорити собі про себе позитивні речі, а набагато тонші методи, пов'язані з вираженням своїх цінностей. Стратегії самоствердження включають написання абзацу про цінність, якою людина дорожить (наприклад, політика, соціальні зв'язки), або навіть просто заповнення шкали, що висвітлює такі цінності. Такі стратегії є самопідсилювальними, оскільки вони зменшують захисну позицію, ліквідують стереотипи, роблять людей здатними до самооцінки. На згадку заслуговує ще одна стратегія саморозвитку, що часто-густо використовується в науково-популярній літературі: стратегія позитивних самовисловлювань. Люди також можуть самовдосконалюватися завдяки своїй груповій приналежності та соціальній ідентичності.

Результати поняттєво-термінологічного аналізу засвідчили, що зазвичай українські дослідники при написанні своїх наукових праць англійською мовою використовують поняття *self-development*. Прикладом може правити фундаментальне дисертаційне дослідження Валентини Фрицюк «Теоретичні та

методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку», в англійській анотації якого використано саме означений термін: «Theoretical and Methodological Bases of Prospective Teachers' Training to Continuous Professional Self-development» (Фрицюк, 2017: 38). Мусимо нагадати, що означений термін стосується змін, які люди природним чином зазнають протягом свого життя. Так, у ранні періоди саморозвитку малюки починають набирати рис особистості, а в підлітковому віці в саморозвитку особистості домінує спрямованість на набуття власної автономії від батьків. У різні вікові періоди відбуваються зміни в психічних процесах, уявленнях, емоціях. Зокрема, когнітивне функціонування, яке вимірюється швидкістю обробки даних і можливостями короткочасної пам'яті, неухильно знижується, починаючи з тридцяти років, і стає незадовільним, коли особам третього віку виповнюється шістдесят років і пізніше.

Систематизації англійських досліджень євроатлантичного регіону дозволяє зауважити такі позиції їх авторів: саморозвиток (*self-development*) стосується змін, які люди природним чином зазнають протягом свого життя; основні періоди розвитку включають: ранні роки, коли немовлята та малюки починають набувати особистості; підлітковий вік, коли юнаки та юнки встановлюють все більшу незалежність від батьків; старість, коли фізичний занепад накладає нові обмеження на себе.

У той же час, за результатами пошуків теоретичних засад дослідження проблем вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів із використанням іншого англійського аналога терміну «саморозвиток» – *self-enhancement* – виявлено концептуальні зв'язки між індивідуальним і соціальним його рівнями, зокрема встановлено, що саме на соціальному рівні виникає потреба професійного саморозвитку, а певні стратегії останнього включають міжособистісну сферу. Крім того, оскільки саморозвиток може стимулювати або зменшувати наявність стереотипів, продовжимо агресію та асоціальну поведінку, *self-enhancement* явно має багато потенційних соціальних наслідків.

Висвітлення теоретико-методологічних засад наукових розвідок продовжимо обґрунтуванням вибору методологічних підходів. У дослідженнях проблем підготовки здобувачів педагогічної освіти, у тому разі й мистецької, найчастіше використовуються культурологічний, синергетичний, аксіологічний, інтердисциплінарний, діяльнісний, особистісний, компетентнісний та акмеологічний підходи. Так, Лейла Юріївна Султанова у своїй докторській дисертації (2018) пропонує вивчати полікультурну освіту майбутнього викладача вищого педагогічного навчального закладу з позицій аксіологічного, культурологічного, інтердисциплінарного та компетентнісного методологічних підходів.

Наукиня вважає, що аксіологічний підхід дозволяє вивчати майбутнього викладача «як особистості зі сформованою системою цінностей, якою він керується у своїх соціальних та професійних взаємодіях» (Султанова, 2018: 13). Використання культурологічного підходу зумовлено «спрямованістю дослідження в контекст культури як пріоритету в освіті майбутнього викладача» (там само), а інтердисциплінарний підхід дозволяє включити в полікультурну освіту здобувачів змістовий контент суміжних дисциплін. Насамкінець компетентнісний підхід дозволив науці надати дефініцію полікультурної компетентності майбутнього викладача як конгломерату «особистісних якостей та професійних компетентностей, що визначає його здатність успішно здійснювати професійну діяльність в умовах полікультурного суспільства» (Султанова, 2018: 13).

За результатами аналізу значного масиву дисертаційних досліджень щодо їх теоретико-методологічних засад віднайдено роботи, які стосуються підготовки здобувачів вищої освіти і базуються на окремих генералізованих підходах. У цьому контексті найближчою за проблематикою вважаємо дисертацію Володимира Миколайовича Піддячого «Естетичні засади професійного саморозвитку майбутнього педагога» (2016), а також нещодавні розвідки Ренати Володимирівни Винничук «Система професійної підготовки магістрів гуманітарної галузі на аксіологічних засадах» (2023). Наукиня стверджує, що сьогодні аксіологічної значущості набувають «ідеї внутрішнього саморозвитку особистості і створення нею власного освітнього та компетентнісного професійного простору» (Винничук, 2023: 456).

Серед теоретико-методологічних засад вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю особливого значення набувають естетичні засади. Згадаємо розвідки В. Піддячого (2016), який наголошує на необхідності закладати почуттєві підвалини сучасної педагогічної освіти. Науковець трактує естетичні засади професійного саморозвитку майбутнього педагога як почуттєві основи. Саме останні, викликаючи оціночні судження, «формують естетичний ідеал та спонукають до ... якісних психофізіологічних змін майбутнього педагога, які характеризуються ускладненням, удосконаленням, оновленням структури його професійних якостей» (Піддячий, 2016: 54). Означений процес відбувається завдяки цілеспрямованій самоосвітній та самовиховній діяльності, якій притаманні «автономність, набуття досвіду, спрямованість на себе, другорядність стороннього впливу» (там само).

Конкретизація естетичних засад професійного саморозвитку майбутнього педагога дозволяє В. Піддячому (2016) уточнити їх структурно-змістову наповненість, а саме: естетичні почуття,

зокрема, прагнення переживати позитивні почуття та уникати негативу; естетичний смак як почуттєву реакцію, здатність емоційно оцінювати й різнити явища; естетичний ідеал як акмеологічне жадання професійної досконалості.

Обґрунтування теоретико-методологічних засад нашого дослідження з необхідністю включає конкретизацію наукових підходів і дидактичних принципів створюючи таким чином методичні засади вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів. Так, Го Яньцзюнь і Галина Ніколаї (Го Яньцзюнь, Ніколаї, 2022: 84) вважають, що принцип наступності «забезпечує збереження виконавських традицій академічного вокалу та методичного досвіду їх викладання» (Го Яньцзюнь, Ніколаї, 2022: 85). Принцип цілісності дозволяє розв'язувати проблеми підготовки майбутніх викладачів «в єдності теоретичного і практичного аспектів, художньої та технічної складових, методичних надбань світових вокальних шкіл» (там само). А принцип науковості орієнтує здобувачів на розвідки «у сфері вокальної педагогіки, музичної психології, охорони голосу, на міждисциплінарні розвідки щодо співочого голосу та процесу голосоутворення, на розроблення авторських методик» (там само). Конкретизація наступного дидактичного принципу – принципу послідовності та систематичності – передбачає «послідовне формування вокально-технічних навичок та систематичний розвиток необхідних якостей співочого голосу» (Го Яньцзюнь, Ніколаї, 2022: 86). У свою чергу, принцип доступності «забезпечує поступове ускладнення змісту, прийомів і методів вокальної підготовки здобувачів» (там само), а принцип наочності, конкретизуючись у методичних вказівках, стимулює здобувачів «співвідносити результати власних вібраційно-м'язових відчуттів з еталонним вокально-педагогічним показом викладача, причому з урахуванням принципу єдності технічної та художньої складової вокального мистецтва» (там само).

У пошуках теоретико-методологічних засад підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку не слід оминати концепцію підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку, що була запропонована Валентиною Фрицюк (2017) в її докторській дисертації. Увагу привертають такі положення: особистість здобувача вищої педагогічної освіти слід трактувати в якості суб'єкта «власного професійного розвитку, що має відбуватися з урахуванням його інтересів, переконань і здібностей» (Фрицюк, 2017: 28); професійний саморозвиток майбутнього педагога є процесом «інтеграції особистісного та професійного складників професійного зростання студента від критичного чи пасивного рівня готовності до безперервного професійного саморозвитку – до базового чи

креативного рівня» (там само); позитивної динаміки щодо формування готовності майбутнього педагога до професійного саморозвитку слід очікувати «в разі забезпечення організаційно-педагогічних умов та запровадження розробленої технології» (там само) та в разі наявності прагнення до безперервного професійного саморозвитку.

Останнє положення становить особливу цінність для нашого дослідження і потребує конкретизації. Так, В. Фрицюк пропонує такі організаційно-педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх педагогів до перманентного професійного саморозвитку: формування відповідної мотивації майбутніх педагогів у творчому середовищі ЗВО через налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії здобувачів і викладачів; залучення здобувачів вищої освіти «до аналізу евристичних квазіпрофесійних ситуацій, які ініціюють їхню потребу у професійному саморозвитку» (Фрицюк, 2017: 29); створення серед здобувачів сприятливої соціально-психологічної атмосфери задля стимуляції їхнього особистісного й професійного розвитку; активізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх педагогів засобами ІКТ; інтеграції навчально-пізнавальної та рефлексивної діяльності здобувачів і викладачів «у процесі цілеспрямованого й систематичного розв'язання педагогічних задач для вдосконалення навичок професійного саморозвитку» (там само); стимулювання рефлексивної діяльності майбутніх педагогів задля формування їхньої професійної Я-концепції з метою адекватної оцінки рівня власного професійного саморозвитку та наявності потрібних професійних якостей. Зауважимо, що погляди автора щодо Я-концепції виглядають спірними з позицій акцептованої нами таксономії Я-феноменів Тагарда (Thagard, 2015).

На розгляд заслуговує і запропонована В. Фрицюк технологія формування готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку, яка базується на спеціально підібраних методологічних підходах і педагогічних принципах, на технологічному ланцюжку педагогічних дій, операцій, комунікацій, на діагностичних процедурах та активних пізнавальних, тренувальних та інтерактивних методах. Зокрема, технологія спирається на дидактичні принципи «динамічності, цілеспрямованості, суб'єктності, діалогічності, науковості, зв'язку з життям, свідомості й активності, систематичності та послідовності й неперервності» (Фрицюк, 2017: 30). Важливими є й технологічні етапи (адаптаційно-ознайомлювальний, пошуково-інформаційний, практично-орієнтований, контрольно-рефлексивний та регулятивно-коригувальний), які виокремлені у відповідності зі структурними компонентами досліджуваного феномену, є узгодженими з організаційно-педагогічними умовами й передбачають наступність і взаємозумовленість

формування структурних компонентів готовності майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку (там само). Серед методів, які водять до запропонованої В. Фрицюк технології, виокремимо імітаційні ігри, аналіз відеоситуацій, метод проектів, укладання портфоліо, «перевернутого навчання» тощо.

Серед інноваційних принципів вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю вважаємо ефективним принцип інтеграції імерсивних технологій (технологій «занурення» – від англ. «immerse») у процес їхньої фахової підготовки. Пропонуємо активно інтегрувати дві взаємодоповнювальні технології – занурення у віртуальну реальність (VR) та занурення у доповнену реальність (AR).

Зауважимо, що віртуальна реальність (VR) створює враження заглиблення майбутніх викладачів мистецького профілю у віртуальне середовище, що створюється за допомогою спеціальних сенсорних пристроїв і гарнітур VR. Доповнена реальність (AR) дозволяє здобувачам вищої освіти бачити реальний світ навколо себе, що доповнюється віртуальними об'єктами або інформацією, причому вони накладаються один на одну за допомогою планшетів, мобільних пристроїв або спеціальних гарнітур AR. Нагадаємо, що імерсивні технології часто включають інтерактивні вправи або залучають симуляції реальних сценаріїв, які проwoкують здобувачів вищої освіти взаємодіяти з віртуальними об'єктами у віртуальному середовищі.

Важливою характеристикою імерсивних технологій вважаємо їх вражаючий вплив на почуттєву сферу здобувача, оскільки вони викликають почуття присутності та інтерактивності і дозволяють почувати себе розширеному світі. Віртуальна реальність дозволяє здобувачам-вокалістам досліджувати світ музичного мистецтва, його історичні анали, експериментувати із засобами музичної виразності і власним голосом, розвивати власні когнітивні та соціокультурні можливості.

Задля реалізації принципу інтеграції імерсивних технологій (VR та AR) у підготовку майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку пропонуємо такі методи: віртуального відвідування відомих музичних театрів світу (Ла Скала в Мілані, Гранд-Опера в Парижі, Метрополітен-Опера в Нью-Йорку тощо); інтерактивної взаємодії з навчальним матеріалом у 3D-просторі і виконання індивідуальних завдань із безпосереднім зворотнім зв'язком, використанням програмного забезпечення чистого вокального інтонування тощо; геймізації освітнього процесу; комунікації та співпраці у віртуальних ситуаціях задля розвитку soft skills тощо.

У пошуках теоретико-методологічних засад вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю евристичного

значення набуває проблема автокреації. Остання є процесом відносно самостійного й автономного впливу на саморозвиток, зокрема внутрішні зміни у межах власної особистості та життєвого шляху, де не можливо перебільшити значення інтенціональних і свідомих змін. Поряд із власною активністю важливе місце у процесі автокреації займають також зовнішні чинники та непередбачувані ситуації. У європейській науковій думці прийнято стверджувати, що процес автокреації (саморозвитку) означає відносно самостійне, інтенціональне й свідоме формування власної біографії з використанням внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Такий процес охоплює розвиток здатності до авторефлексії, розуміння власних цінностей, постановку цілей і планування свого життя, реалізацію намірів і планів, а також перетворення самого себе через особистісно-творчий вплив виборів і дій, які не є безпосередньо спрямованими на саморозвиток.

Отже, автокреацію можемо розуміти у вузькому сенсі – як формування особистості, або в широкому – як розвиток всієї Самості, включно зі сферою фізичною, когнітивною, емоційною, особистісною, духовною та формуванням власного майбутнього. Саме тому, серед методологічних засад нашого дослідження вважаємо доцільним реалізовувати принцип автокреації.

Специфіка процесу автокреації відповідає вимогам, що ставляться перед сучасною людиною в часи постмодерну, що характеризується швидкими змінами, складністю, неоднозначністю, невизначеністю та ризиком. Встигати за цими змінами вимагає розвитку почуття суб'єктного впливу та рефлексивного ставлення. Кожен з нас не лише «має», а й переживає власну біографію, яку укладає рефлексивно в міру надходження соціальної та психічної інформації про життєві можливості. У таких умовах майбутні викладачі мистецького профілю певною мірою змушені до постійного вибору стилю життя, до перманентного самостійного конструювання власної ідентичності.

Розпочати процес автокреації означає взяти під контроль власне життя, в яке вписано ризик, що пов'язаний з відкриттям багатьох можливостей, а тому необхідністю здійснювати нові вибори, а також постійно передбачати майбутні події та розсудливо готуватися до майбутніх ситуацій. Принцип автокреації передбачає створення просторів майбутніх можливостей в ситуації своєрідного поглинання майбутнього теперішнім, зокрема, формування власної ідентичності вимагає не лише підготовки до майбутнього, а й переосмислення минулого, створюючи своєрідний діалог із часом. Таким чином, принцип автокреації передбачає конструювання власної ідентичності у щоденних виборах і конкретних діях особистості, які відбуваються в певному соціальному середовищі.

Принцип автокреації стає важливим регулятором вокально-педагогічного саморозвитку майбутнього викладача мистецького профілю. Чим більш свідомими, інтенціональними і самостійними будуть вибори власної траєкторії саморозвитку та відповідні дії, тим більше вони сприятимуть розширенню сфери суб'єктної активності майбутнього педагога та його автокреації. Способом активізації саморозвитку є також рефлексія над перебігом власного життя, здійсненими виборами, вжитими діями та їх впливом на подальший професійний саморозвиток. У контексті викликів сучасності принцип автокреації реалізується у перманентній потребі саморозвитку, відкриваючи нові можливості самовдосконалення. Водночас принцип автокреації віддзеркалює соціальну вимогу щодо постійного саморозвитку майбутнього викладача мистецького профілю.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Висвітлено методологічні засади вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю, серед яких вирішального значення надаємо низці таких наукових підходів, як от, синергетичний, акмеологічний, аксіологічний, антропоцентричний, творчо-діяльнісний та особистісний.

Обґрунтування теоретико-методологічних засад нашого дослідження з необхідністю включає конкретизацію наукових підходів і дидактичних принципів цілісності, науковості, наступності, систематичності та послідовності, наочності, індивідуалізації освітнього процесу у методичній площині, створюючи таким чином методичні засади вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів.

Встановлено, що нині у вимірах глобалізації та євроінтеграції сучасна університетська освіта потребує аксіологічної визначеності, тому теоретико-методологічні та методичні засади вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю потребують підсилення ціннісних орієнтирів.

Стає очевидним, що запропоновані методологічні підходи і дидактичні принципи мають значний прогностичний потенціал і будуть конкретизовані в методичному аспекті у наших подальших розвідках.

ЛІТЕРАТУРА

- Винничук, Р. В. (2023). *Система професійної підготовки магістрів гуманітарної галузі на аксіологічних засадах* (дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01; 13.00.04). Полтава.
- Го Яньцзюнь, Ніколаї, Г.Ю. (2022). Методологічні та методичні засади дослідження проблеми формування художньо-дидактичної компетентності майбутніх викладачів вокалу. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології*, 15, 70–91.

Нечепоренко, М. А. (2017). Мотивація як ключовий фактор формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. *Наукові записки Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*, 2, 102–109.

Піддячий, В. М. (2016). *Естетичні засади професійного саморозвитку майбутнього педагога* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

Смолюк, А. І. (2017). *Професійний саморозвиток майбутніх учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ.

Султанова, Л. Ю. (2018). *Теоретичні і методичні засади полікультурної освіти майбутнього викладача вищого педагогічного навчального закладу* (автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04). Київ.

Фрицюк, В. А. (2017). *Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх педагогів до безперервного професійного саморозвитку* (автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04). Вінниця.

Baumeister, R. F. (1998). The self. In Gilbert D. T., Fiske S. T., Lindzey G. (eds.), *The Handbook of Social Psychology*, Vols. 1 and 2, (pp. 680–740). New York, NY: McGraw-Hill.

Blaine, B., Crocker, J. (1993). Self-esteem and self-serving biases in reactions to positive and negative events: an integrative review. In Baumeister R. F. (ed.), *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self-Regard*, (pp. 55–86). New York, NY: Plenum.

Dodgson, P. G., Wood, J. V. (1998). Self-esteem and the cognitive accessibility of strengths and weaknesses after failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), 178–197. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.1.178>

Kozłowska, M. (2010). O potrzebie kształtowania kompetencji autokreacyjnych dorosłych. *Rocznik Andragogiczny*, 174–181.

Sladek, A. (2015). Obszary samorozwoju w ujęciu studentów różnych kierunków kształcenia wrocławskich uczelni. W A. Kalus, E. Mazurek, J. Szymańska (red.), *Architektura a rozwój człowieka. Ujęcie multidyscyplinarne*. Politechnika Wrocławska; Wipra Praha Ewa, Wrocław-Oława.

Straś-Romanowska, M. (2004). Aksjologiczne konotacje zjawiska tożsamości Ja. W A. Szerląg (red.), *Edukacja ku wartościom*. Kraków.

Thagard, P., Wood, J. V. (2015). Eighty phenomena about the self: representation, evaluation, regulation, and change. *Frontiers in Psychology*, 6, 334. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00334>.

REFERENCES

Vynnychuk, R. V. (2023). *Systema profesiinoi pidhotovky mahistriv humanitarnoi haluzi na aksiologichnykh zasadakh* [System of professional training of masters in humanities on axiological bases] (dys. ... dokt. pед. наук: 13.00.01; 13.00.04). Poltava.

Guo Yanjun, Nikolai, H. Yu. (2022). Metodolohichni ta metodychni zasady doslidzhennia problemy formuvannia khudozhno-dydaktychnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv vokalu [Methodological Foundations of Studying the Issue of Future Voice Teachers' Artistic-Didactic Competence Formation]. *Profesiina osvita: metodolohiia, teoriia ta tekhnolohii*, 15, 70–91.

Necheperenko, M. A. (2017). Motyvatsiia yak kluchovyi faktor formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov do profesiino-osobystisnoho samorozvytku [Motivation as a key factor in forming future foreign language teachers' readiness for professional and personal self-development]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Pedagogika*, 2, 102–109.

Piddiachyi, V. M. (2016). *Estetychni zasady profesiinoho samorozvytku maibutnoho pedahoha* [Aesthetic foundations of a future teacher's professional self-development] (dys. ... kand. pед. наук: 13.00.04). Kyiv.

Smoliuk, A. I. (2017). *Profesiinyi samorozvytok maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly v osvithomu sere-dovyshchi pedahohichnoho koledzhu* [Professional self-development of future primary school teachers in the educational environment of a pedagogical college] (dys. ... kand. pед. наук: 13.00.04). Kyiv.

Sultanova, L. Yu. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady polikulturnoi osvity maibutnoho vykladacha vyshchoho pedahohichnoho navchalnoho zakladu* [Theoretical and methodological foundations of polycultural education of a future teacher of a higher pedagogical education institution] (avtoref. dys. ... dokt. pед. наук: 13.00.04). Kyiv.

Frytsiuk, V. A. (2017). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh pedahohiv do bezperervnoho profesiinoho samorozvytku* [Theoretical and methodological foundations of training future teachers for continuous professional self-development] (avtoref. dys. ... dokt. pед. наук: 13.00.04). Vinnytsia.

Baumeister, R. F. (1998). The self. In Gilbert D. T., Fiske S. T., Lindzey G. (eds.), *The Handbook of Social Psychology*, Vols. 1 and 2, (pp. 680–740). New York, NY: McGraw-Hill.

Blaine, B., Crocker, J. (1993). Self-esteem and self-serving biases in reactions to positive and negative events: an integrative review. In Baumeister R. F. (ed.), *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self-Regard*, (pp. 55–86). New York, NY: Plenum.

Dodgson, P. G., Wood, J. V. (1998). Self-esteem and the cognitive accessibility of strengths and weaknesses after failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), 178–197. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.1.178>

Kozłowska, M. (2010). O potrzebie kształtowania kompetencji autokreacyjnych dorosłych. *Rocznik Andragogiczny*, 174–181.

Sladek, A. (2015). Obszary samorozwoju w ujęciu studentów różnych kierunków kształcenia wrocławskich uczelni. W A. Kalus, E. Mazurek, J. Szymańska (red.), *Architektura a rozwój człowieka. Ujęcie multidyscyplinarne*. Politechnika Wrocławska; Wipra Praha Ewa, Wrocław-Oława.

Straś-Romanowska, M. (2004). Aksjologiczne konotacje zjawiska tożsamości Ja. W A. Szerląg (red.), *Edukacja ku wartościom*. Kraków.

Thagard, P., Wood, J. V. (2015). Eighty phenomena about the self: representation, evaluation, regulation, and change. *Frontiers in Psychology*, 6, 334. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00334>.

Theoretical and methodological foundations of future teachers' vocal-pedagogical self-enhancement

Liu Zhigu

Postgraduate Student at the Department
of Music Art and Choreography
The State Institution "South Ukrainian
National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky"
ORCID: 0009-0003-1655-6775

The article is devoted to the issue of future teachers' self-enhancement, which is becoming more and more relevant in the postmodern era, when the uncertainty and constant variability of social reality determine the need for higher education applicants to solve the problems of adaptation to changes, and the issue of self-enhancement is shifting to the epicenter of artistic-pedagogical research. The purpose of the article is to highlight the theoretical and methodological foundations of future teachers' vocal-pedagogical self-enhancement, in particular, to substantiate the feasibility of using general scientific approaches and didactic principles and their concretization in the methodological plane.

To achieve the goal of the scientific publication a complex of theoretical research methods was used, in particular, general scientific (generalization, systematization, extrapolation) and specific scientific analytical (conceptual-terminological, comparative), which allow summarizing scientific thought regarding the theoretical and methodological foundations of research in the field of higher pedagogical education, clarifying the prognostic potential of methodological approaches and didactic principles in the field of art pedagogy, as well as specifying methodological foundations for solving the problem of future teachers' vocal-pedagogical self-enhancement.

Among the methodological principles of our research, we attach crucial importance to a number of such scientific approaches as synergetic, acmeological, axiological, anthropocentric, creative-activity and personal. Substantiation of the theoretical and methodological foundations of the study necessarily includes the specification of scientific approaches and didactic principles of integrity, scientificity, continuity, systematicity and consistency, clarity, individualization of the educational process in the methodological plane, thus creating methodical foundations for future teachers' vocal-pedagogical self-enhancement. It has been established that today, in the dimensions of globalization and European integration, modern university education requires axiological certainty, therefore, theoretical and methodological foundations of future art teachers' vocal-pedagogical self-enhancement require strengthening of value orientations.

Keywords: *theoretical and methodological foundations, future teachers of artistic profile, vocal-pedagogical self-enhancement. methodical foundations.*